

Lausunto

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Lausuntopyyntö 11.4.2011

MMM022:00/2008

Lausunto kalastuslain kokonaisuudistusta valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää valitettavana, että työryhmä on ollut sen verran erimielinen, ettei se ole kyennyt laatimaan pykälämuotoon puettua ehdotusta kalastuslain kokonaisuudistukseksi.

Lausunnolla olevaan mietintöön sisältyy vain joukko linjauksia, jotka ovat varsin erimitallisia. Varsinainen ”punainen lanka” eli johdonmukainen linja miksi ja miten lakia on tarve ja tarkoitus uudistaa, jää siksi osin hämäräksi.

Tämän vuoksi maakuntaliitto tyytyy tässä lausumaan jatkovalmistelun tueksi vain joitakin tärkeinä pitämiään yleisiä periaatteita.

1. Uusi aluekehityslaki asettaa maakuntien liitoille vastuuta laaja-alaisten luonnonvarojen ja ympäristöä koskevien suunnitelmien laadinnassa ja luonnonvarojen eri käyttötapojen yhteensovittamisessa. Tämä tulee ottaa huomioon myös kalastuslain kokonaisuudistuksessa.

Kalakantojen hoidolla ja käytöllä on merkittävä rooli Saimaalla ja erityisesti Etelä-Savon aluekehityksessä. Siksi alueen maakuntien liittojen tulisi voida vaikuttaa kalastusasioihin jo lakien ja erilaisten strategioiden laadintavaiheessa. Kalastuslakia valmistelleessa työryhmässä ei kuitenkaan ollut lainkaan maakuntaliittojen edustusta. Tätä on pidettävä puutteena, joka tulee korjata jatkossa.

Maakuntien ja kuntien, paikallisen ja alueellisen kansanvaltaisen päätöksenteon, rooli ja merkitys ei välity mietinnössä lainkaan, mitä on pidettävä vakavana puutteena.

Kalastuksen järjestäminen ja säätely ei voi olla vain vesialueiden omistajien ja valtion viranomaisten (Ely-keskukset) keskinäinen asia. Esimerkiksi laadittavista kalatalousalueiden hoito- ja käyttösuunnitelmista tulee ennen niiden hyväksymistä pyytää ehdottomasti asianomaisten kuntien ja ko. maakuntaliiton lausunto.

On tärkeää huomata, että sekä kunnat että maakunnat voivat monin tavoin edesauttaa kalastuselinkeinon sekä kotitarve- ja virkistyskalastuksen edellytysten parantamista mm. kaavoituksen ja hankerahoituksen keinoin. Siksi paikallinen ja alueellinen kansanvalta

tulee ottaa nykyistä paremmin mukaan myös kalastuksen ja kalastusedellytysten kehittämiseen.

2. Muuta Suomea heikommasta talous- ja väestökehityksestä kärsivälle Itä-Suomelle elinvoimainen ammattimainen kalastuselinkeino, kotitarve- ja virkistyskalastus sekä enenevässä määrin myös ammattimaisen tai sivutoimisen kalastusmatkailun kehittäminen ovat mahdollisuus, johon Itä-Suomen maakuntien on voitava tarttua.

Kalastuslain uudistamisen on tuettava tätä aluekehityksen kannalta tärkeän vetovoimatekijän kehittämistä, kalakantojen vahvistumista ja saalisvarmuutta sekä järvillä että koskireiteillä. Erityisesti arvokalakantojen (järvilohi, järvitaimen, siika, harjus, nieriä) lisääminen sekä luontaisen kudun että istutusten avulla on oltava kalastuslainkin kokonaisuudistuksen yhtenä keskeisimpänä tavoitteena.

Mietinnössä esitetty lain uudistamisen tavoite tulisiikin muotoilla aktiivisemmin ja olla kunnianhimoisempi. Ei riitä, että lain tavoitteeksi asetetaan vain ”ylläpitää” kalavarojen kestävä ja monipuolista käyttöä. Tavoitteena tulisi olla ”edistää” kalakantojen vahvistumista ja siten ”lisätä” kalastusta ja kalastusmahdollisuuksia.

Kalastuksen järjestämisen, säätelyn, lupien ja rahoituksen sekä neuvonnan ja tutkimuksen tulee tähdätä yhteen ja yhteiseen strategiseen päämäärään: kalojen ja kalastuksen lisäämiseen Saimaalla ja kaikilla Suomen järvi- ja merialueilla.

3. Etelä-Savon näkökulmasta on tärkeää, että tuleva lainsäädäntö ja sen perustelut selvästi tunnistavat paitsi kaupallisen kalastuksen myös kotitarve- ja vapaa-ajan kalastuksen. Maakuntamme tuhannet vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat kalastavat sekä omiksi tarpeikseen että virkistäytyäkseen. Perinteistä nuotta- ja rysäkalastusta ei pidä kieltää muilta kuin ammattikalastajilta, sillä sekä kylien että osakaskuntien kannalta muikun pyynti ja hoitokalastus edellyttävät myös näiden pyyntivälineiden käyttöä.

Tärkein pyyntimuoto on kuitenkin verkko. Saalilla on maakunnassa huomattava merkitys kotimaisen puhtaan lähiruuan tarjonnassa. Siksi kalastuksen säätely ei saa johtaa enää uusiin ylimitoitettuihin kieltoihin ja rajoituksiin, kuten tapahtui 6.4.2011 valtioneuvoston puuttuessa asetuksilla ja asianosaisia kuulematta kalastukseen Saimaalla.

4. Itse perustuslain ja perustuslakivaliokunnan lausuntojen mukaan vesialueen omistajan omistusoikeuteen kuuluva kalastusoikeus nauttii perustuslain suojaa. Tämä vuosisatainen perinne ja oikeuskäytäntö tulee olla kalastuslain kokonaisuudistuksen lähtökohtana.

Tämä tarkoittaa, että paikallista ja alueellista itsehallintoa eli osakaskuntien oikeutta määrätä kalastuksesta omistamillaan vesillä ja kalastusalueiden oikeutta säädellä kalastuksen järjestämistä näillä laajemmilla vesialueilla kunnioitetaan, eikä uutta päätösvaltaa lailla siirretä valtiolle tai sen alueellisille kalatalousviranomaisille ja yksittäisille tutkijoille tai tutkimuslaitoksille. Vallansiirto saattaisi johtaa jälleen uusiin ylilyönteihin (uistelut- yms. kiellot), josta on jo huonoja kokemuksia, kuten edellä mainittiin.

Siksi esitettyjen kalatalousalueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinta ja hyväksyntä tulee olla vesialueiden omistajien ja kalatalousalueiden omassa päätösvallassa. Ely-keskusten kalatalousviranomaisten ja RKTL:n roolin tulee olla avustava ja laillisuusvalvontaa suorittava. Erilaisten kalastukseen myönnettävien lupien ja niistä saatavien tulojen tulee olla myös vesialueiden omistajien ja kalatalousalueiden päätösvallassa.

”Vedenvilja” ja sen pyynti on Savossa ja koko Saimaalla aina ollut tärkeä osa paikallista elämäntapaa ja kulttuuria, jota lain muutoksilla ei pidä loukata tai vaarantaa.

5. Kalastusalueiden toiminnasta on Etelä-Savossa hyviä kokemuksia. Saimaan puolella alueet ovat jo nyt myös riittävän kokoisia. Vastaavaa kehitystä on lain uudistamisella tuettava myös muilla vesialueilla. Esitetty tavoite, noin 100 kalatalousaluetta koko Suomessa, vaikuttaa perustellulta. Samoin tulee edistää osakaskuntien vapaaehtoista yhdistymistä aktiivisin toimin, jotta saadaan mm. suurempia lupa-alueita. Lakiin tulee sisällyttää molempiin tavoitteisiin tähtääviä kannustimia.

Ministeriön, Ely-keskusten ja kalatalouskeskusten sekä maakuntaliittojen tulisi myös yhdessä pohtia kuinka yhdistämisiin voitaisiin löytää lisää voimavaroja.

Mietinnössä kaavailtu kalatalousalueiden osuus lupavarojen kokonaisrahoituksesta on niiden vastuun ja merkityksen lisääntymisen huomioon ottaen liian vähäistä. Kalatalousalueiden rahoitusosuutta tulisikin selvästi kohottaa, jotta ne voisivat toimia "ammattimaisemmin", käyttää asiantuntijapalveluita ja suorittaa istutus- ja kunnostus- sekä hoitotoimia sekä osakaskuntien kanssa että niiden valtuuttamina.

Entistä merkityksellisempien kalatalousalueiden päätöksentekoa tulisi myös kehittää niin, että osakaskuntien koko otettaisiin nykyistä paremmin huomioon. Tätä kysymystä tulisi valmistella erikseen, jolloin voitaisiin yhtenä mahdollisuutena tutkia kuinka osakeyhtiö- ja asunto- osakeyhtiölain mukaisia menettelytapoja voitaisiin soveltuvin osin ottaa käyttöön kalatalousalueiden päätöksenteossa.

Maakuntaliitto pitää tärkeänä, että mikäli virkamiestyönä valmistetaan varsinainen lakiesitys perusteluineen, se ennen päätöksentekoa laitetaan sidosryhmien ja maakuntien lausuntokierrokselle.

ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO

Matti Viialainen
Maakuntajohtaja

Jyrki Kuva
Ohjelmapäällikkö

Jakelu

Maa- ja metsätalousministeriö